

**БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ
ОСВІТИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою

**Білоцерківського інституту неперервної
професійної освіти**

«29» вересня 2021 року протокол № 7

**Введено в дію наказом директорки
Білоцерківського інституту неперервної
професійної освіти**

від 30 вересня 2021 року № 01-01/68-О.Д.

Директорка

В.В. Сидоренко

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

«ПСИХОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ ТА ЛІДЕРСТВО»

Шифр за ОП	<u>ОК 13</u>
Галузь знань	<u>073 Менеджмент</u>
Спеціальність	<u>07 Управління та адміністрування</u>
Освітня програма	<u>Управління навчальними закладами</u>
Рівень вищої освіти	<u>Другий (магістерський)</u>
Рік навчання	<u>I</u>
Вид дисципліни	<u>професійна підготовка, обов'язкова</u>
Форма навчання	<u>заочна</u>

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО
на засіданні кафедри педагогіки,
психології та менеджменту
Білоцерківського інституту неперервної
професійної освіти
(протокол № 7 від «08» вересня 2021 р.)

завідувач кафедри

І.С. Грозний

1. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я, по батькові:	Клочко Алла Олексіївна
Науковий ступінь (спеціальність):	Кандидат педагогічних наук за спеціальністю «Теорія та методика професійної освіти»
Вчене звання (спеціальність):	Доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту
Посада:	Доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
ORCID:	https://orcid.org/0000-0003-0622-3419
Профіль:	https://scholar.google.com.ua/citations?user=OMOPAz0AAAAJ&hl=ru
e-mail:	allalider1410@gmail.com
Контактний телефон:	+38067-426-15-48

2. Інформація про курс навчальної дисципліни

Кредити ЕКТС:	4
Лекції:	8
Лабораторні заняття:	–
Практичні заняття:	10
Самостійна робота :	102
Курсова робота:	–
Вид контролю:	екзамен
Мова викладання:	українська
Форма викладання:	очна/дистанційна (з використанням програмного ресурсу https://profosvita.org)

3. Інформація про доступність в мережі

Профіль навчальної дисципліни	–
Репозитарій навчальної дисципліни	Доступ надається в індивідуальному порядку
Консультації	Онлайн-консультації за попередньою домовленістю: (Viber: +38-067-426-15-48) в робочі дні з 9.00 до 17.00

4. Перелік компетентностей і результатів навчання, що забезпечує навчальна дисципліна

Компетентності:

Здатність проведення досліджень на відповідному рівні (ЗК1);

Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності) (ЗК2);

Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій (ЗК3);

Здатність до саморозвитку, навчання впродовж життя та ефективного самоменеджменту (ФК3);

Здатність до ефективного використання та розвитку ресурсів навчального закладу (ФК4);

Здатність аналізувати й структурувати проблеми навчального закладу, приймати ефективні управлінські рішення та забезпечувати їх реалізацію (ФК9);

Здатність управляти навчальним закладом та його розвитком (ФК10).

Здатність застосовувати основи педагогіки і психології в освітньому процесі у навчальних закладах (ФК12).

Здатність до самостійного опанування новими знаннями, використання сучасних освітніх та дослідницьких технологій (ФК13).

Здатність формулювати задачі моделювання, створювати і досліджувати математичні та комп'ютерні моделі, застосовувати статистичні методи й моделі для аналізу об'єктів і процесів у освітній сфері (ФК14).

Програмні результати навчання, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна:

Ідентифікувати проблеми в навчальному закладі та обґрунтовувати методи їх вирішення (ПРН2);

Планувати діяльність навчального закладу в стратегічному та тактичному розрізах (ПРН5);

Мати навички прийняття, обґрунтування та забезпечення реалізації управлінських рішень в непередбачуваних умовах, враховуючи вимоги чинного законодавства, етичні міркування та соціальну відповідальність (ПРН6);

Демонструвати лідерські навички та вміння працювати у команді, взаємодіяти з людьми, впливати на їх поведінку для вирішення професійних задач (ПРН10);

Вміти делегувати повноваження та керівництво навчальним закладом (навчальним підрозділом) (ПРН12);

Вміти планувати і здійснювати інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення навчального закладу (ПРН13).

5. Методи навчання

Навчання не залежно від форми викладання (очна чи дистанційна) передбачає використання словесних (лекція, розповідь, пояснення, бесіда), наочних (ілюстрація, демонстрація, спостереження) та практичних (практична робота, тренувальні і творчі вправи) методів навчання.

Під час лекційних занять використовуються презентації, які поєднують словесні та наочні методи навчання, що дає можливість здобувачам вищої освіти акумулювати знання.

Під час практичних занять застосовуються словесні та практичні методи навчання, які спрямовані на формування у здобувачів вищої освіти здібностей пізнання, а саме: дискусії, індивідуальна та командна форма роботи, кейси.

Самостійна робота базується на наочних та практичних методах навчання і направлена на самостійне оволодіння здобувачами вищої освіти знаннями за темами навчальної дисципліни.

6. Мета і завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є ознайомлення здобувачів вищої освіти з психологічними особливостями процесу управління, закономірностями соціальної взаємодії в організації, та особливостями застосування методів психологічного дослідження в роботі з персоналом.

Завданням вивчення навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти компетентностей зазначених в пункті 4 цього силабусу.

7. Міждисциплінарні зв'язки

Перелік дисциплін, вивчення яких має передувати навчальній дисципліні (пререквізити): «Теорія організацій», «Менеджмент організацій».

Перелік дисциплін, які мають вивчатися одночасно або безпосередньо після вивчення навчальної дисципліни (кореквізити): «Освітні технології», «Інноваційний менеджмент».

8. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Психологія управлінської діяльності

Тема 1. Психологія управління як наука, її зміст, проблеми і завдання.

Предмет психології управління та історія його становлення. Джерела виникнення психології управління. Науково-методологічні підходи у галузі управління. Школа наукової організації праці (Ф.-В. Тейлор, Ф. Гілбрет, Л. Гілбрет, Г. Гантт). Адміністративна школа (А. Файоль, британський консультант Л. Урвік, американські дослідники Г. Емерсон та Л. Г'юлік). Школа людських стосунків (Є. Мейо, М. Фоллет). Хоторнські експерименти. Школа людських ресурсів (А. Маслоу, Д. Мак-Клеланда, Д. Мак-Грегора,

Ф.Герцберга, К.Адельфера). Школа «кількісних методів в управлінні» (1950-ті роки). Сучасні тенденції наукових досліджень в галузі психології управління.

Місце психології управління серед інших психологічних дисциплін. Організаційна та індустріальна психологія, основні напрямки. Оформлення організаційної психології в самостійну наукову дисципліну. Інженерна психологія. Міждисциплінарний характер психології управління. Місце психології управління в системі сучасного соціогуманітарного знання.

Предмет, об'єкт і завдання психології управління. Структура, функції та основні категорії психології управління. Організаційна психологія як сполучна ланка між фундаментальним знанням і реальною організаційною діяльністю. Методологія і методи психології управління. Методи організаційної психології (спостереження, аналіз документів, опит, експеримент), їх специфіка.

Тема 2. Психологія управлінської діяльності: лідерство і керівництво в організації.

Психологічні особливості управлінської діяльності. Управління як соціальний феномен. Поняття управління. Об'єкт та суб'єкт управління. Соціально-психологічні феномени в системі управлінських відносин: власне управління, тобто цілеспрямована дія на певний об'єкт, та підпорядкування. Поняття системи управління.

Управління, влада та вплив. Види влади: винагороджуючи, примушуючи, легітимна, експертна, референтна, інформаційна. Джерела влади. Ефективність управління. Основні функції управлінської діяльності: планування, організація, мотивація, контроль, комунікація, прийняття управлінських рішень.

Лідерство і керівництво в організації. Чинники ефективності керівництва: 1) особливості лідера; 2) особливості (працівників) підлеглих; 3) особливості ситуації.

Керівник як суб'єкт управління. Ключові компетенції керівника. Управлінські ролі керівника. Кар'єра керівника. Широкий і вузький сенс кар'єри. Кар'єра як професійне просування, зростання. Кар'єра як посадове просування, досягнення певного соціального статусу.

Стосунки в системі «керівник — підлеглий». Функціональні особливості керівника та підлеглого. Управлінська взаємодія. Соціально-психологічний клімат та згуртованість трудового колективу.

Тема 3. Наукові підходи в дослідженні процесу управління

Теорія „рис” в управлінні. Особистісні якості успішного керівника. Керівник як об'єкт психологічного дослідження. Управлінські ролі керівника. Психологічні типи керівників. Труднощі, вимоги та обмеження у роботі керівників. Проблема статі в управлінні.

Теорії поведінки: класична типологія стилів управління, двофакторні критерії поведінки, модель решітки стилів управління.

Імовірнісні (ситуаційні) теорії управління: ситуативні теорії степені професійної зрілості Херсі і Бланчерда, теорія безперервності Танненбаума і Шмідта, імовірнісна модель Фідлера, теорія способів та цілей управління "шлях-мета", нормативна модель прийняття рішень Врума і Йеттона.

Актуальні підходи в дослідженні процесу управління: теорія атрибутивного лідерства, харизматичне і трансформаційне лідерство.

Змістовий модуль 2. Психологічна характеристика суб'єкта та об'єкта управління

Тема 4. Психологічна готовність керівників до управління та прийняття управлінських рішень.

Поняття про психологічну готовність керівників до управління. Мотиваційний компонент психологічної готовності керівників до управління. Когнітивний компонент психологічної готовності керівників до управління. Операційний компонент психологічної готовності керівників до управління. Особистісний компонент психологічної готовності керівників до управління. Типи та особливості прийняття управлінського рішення. Чинники, що впливають на прийняття управлінських рішень керівниками. Вимоги до управлінських рішень. Колегіальний підхід до прийняття управлінських рішень. Внутрішні (цілі, завдання, структура, технологія, люди, організаційна культура) та зовнішні (споживачі, конкуренти, урядові установи, постачальники, фінансові організації і ін.) чинники, що впливають на прийняття рішення. Суб'єктивні та об'єктивні чинники прийняття управлінських рішень. Управлінські рішення згідно життєвого циклу організації. Стадії існування організації: формування, зростання, стабілізація, реорганізація або ліквідація. Основні завдання і проблеми кожної стадії. Міжгрупова диференціація та інтеграція. Прояви внутрішньогрупового фаворитизму і аутгрупової дискримінації в організації. Причини конфліктів між групами

Тема 5. Ефективність різних стилів керівництва управлінського персоналу

Поняття про стиль керівництва і його структуру. Вимірювання стилю керівництва за допомогою різних діагностичних методів. Дослідження об'єктивних факторів, які впливають на вибір стилю керівництва. Дослідження суб'єктивних факторів, які впливають на вибір стилю керівництва. Сутність індивідуального стилю керівництва та приклади його прояву. Особливості враховування позитивних та негативних сторін індивідуального стилю керівництва в процесі управління організацією (використовуйте при цьому конкретні приклади). Взаємодія людини та

організації. Проблема співвідношення взаємних очікувань і домагань: кваліфікаційні і особистісні характеристики; місце (статус) в організації; характер і результати роботи; перспективи зростання. Адаптація індивіда в організації. Рівні адаптації - психофізіологічний, психологічний, соціально-психологічний - і чинники, що її зумовлюють.

Тема 6. Соціальні позиції та ролі працівників організацій. Мотивація діяльності працівників.

Поняття мотивації персоналу. Психологічна структура мотивації. Основні функції мотивації: спонукання до дії, скерування діяльності, контроль і підтримка поведінки. Поняття мотиву та стимулу. Взаємозв'язок мотиву та стимулу в управлінні персоналом. Види мотивації: внутрішня та зовнішня. «Flow-ефект». Теорії мотивації. Змістовні (диспозиційні) теорії. Теорія потреб А. Маслоу, ERG-теорія К. Адельфера. Двохфакторна мотиваційно-гігієнічна концепція Ф. Герцберга. Теорія трьох потреб Д. МакКлелланда, X-Y теорія Д. Макгрегора. Процесуальні (когнітивні) теорії мотивації. Теорія очікувань В. Врума. Теорія очікування (Л.Портер, Е.Лоулер), Теорія цілей (Дж. Латем, Е.Локк). Теорія справедливості С. Адамса. Задоволеність роботою: якість робочого життя. Вимірювання задоволеності роботою. Задоволеність роботою і поведінка в організації. Мотивація, задоволеність роботою і оплата праці. Ставлення до праці. Механізм мотивації персоналу. Системи стимулювання працівників. Основні системи методів поліпшення мотивації працівників і підвищення результативності їх праці: економічні методи, управління за цілями, збагачення праці, метод співучасті або залучення працівників. Ефективність праці і трудова мотивація. Умови праці. Дослідження динаміки працездатності та втоми. Фізичні умови роботи. Місцезнаходження організації. Дизайн офісу і робочого місця. Екологічна психологія і ландшафтні офіси. Режим роботи. Робочий час. Постійна неповна зайнятість. Гнучкий робочий графік. Психологічні і соціальні аспекти робочого середовища. Спрощення роботи. Нудьга і монотонність. Робота як джерело стресу. Психологія професійного здоров'я. Реакція на стрес: індивідуальні відмінності. Причини виробничих стресів. Перевантаженість або не завантаженість роботою. Форми прояву виробничих стресів. Епідемія психогенного захворювання. Виснаження фізичних і духовних сил. Трудоголізм як форма узалежненої поведінки. Профілактика стресів і способи боротьби з їх наслідками. Методи відновлення працездатності. Поняття організаційної поведінки. Традиційні складові організаційної поведінки – продуктивність праці, дисципліна, плинність кадрів, задоволеність роботою. Сучасні підходи до розуміння організаційної поведінки.

Тема 7. Управлінсько-організаційна культура

Поняття управлінсько-організаційної культури та її зміст (сукупність базових цінностей, вірувань, символів, зразків поведінки). Структура організаційної культури. Типи організаційної культури (Deal T.E., Kennedy A.A., 1982) (Л. Костянтин). Елементи організаційної культури. Девізи, салогани, символи. Міфи, легенди, герої. Ритуали, традиції, PR-заходи. Зовнішній та внутрішній рівні організаційної культури. Корпоративні цінності та норми. Концепція свідомості організації: репутація, амбіції, баг а ж та емоції. Психологічні тенденції організаційного середовища: індивідуалізм - колективізм, дистанція влади, прагнення уникати неприємностей, маскулізм-фемінізм. Формування корпоративної культури. Феномен приналежності до організації: інтеграція, диференціація і адаптація. Лояльність та ідентифікація в організації. Організація як система комунікацій. Комунікації у формуванні організаційної культури. Вдосконалення міжособистісного спілкування і інформаційного обміну в організації. Регулювання інформаційних потоків. Методи дослідження корпоративної культури. Методи підтримки корпоративної культури (внутрішній PR). Системи зворотного зв'язку в управлінському процесі: стендовий друк, радіо, інформаційні бюлетені, внутрішньофірмова газета і відеопроеграми, системи збору пропозицій. Розвиток неформального спілкування в організації.

9. Структура курсу та форма контролю знань

Номер тижня	Вид занять	Тема заняття або завдання на самостійну роботу	Кількість				Балів (max)
			годин				
			лк.	лаб.	пр.	СРС	
Змістовий модуль 1 «Психологія управлінської діяльності»							
1	Лекція 1	Психологія управління як наука, її зміст, проблеми і завдання	2			10	0,5
1	Самостійна робота 1	Місце психології управління серед інших психологічних дисциплін. Організаційна та індустріальна психологія, основні напрямки				10	
1	Практичне заняття 1	Психологія управлінської діяльності: лідерство і			2	12	10

		керівництво в організації					
1	Самостійна робота 2	Управління, влада та вплив. Види влади: винагороджуючи, примушуючи, легітимна, експертна, референтна, інформаційна. Джерела влади. Ефективність управління				12	
1	Практичне заняття 2	Наукові підходи в дослідженні процесу управління			2	10	10
1	Самостійна робота 3	Теорії поведінки: класична типологія стилів управління, двофакторні критерії поведінки, модель решітки стилів управління				10	
	ПМК 1	Підсумковий контроль за змістовий модуль 1					14
Всього за змістовий модуль 1 – 78 год.			2		4	32	34,5
Змістовий модуль 2							
«Психологічна характеристика суб'єкта та об'єкта управління»							
2	Лекція 2	Психологічна готовність керівників до управління та прийняття управлінських рішень	2				0,5
2	Самостійна робота 4	Вимоги до управлінських рішень. Колегіальний підхід до прийняття управлінських рішень. Внутрішні та зовнішні чинники, що впливають на прийняття рішення.				12	
3	Практичне заняття 3	Ефективність різних стилів керівництва			2		10

		управлінського персоналу					
	Самостійна робота 5	Сутність індивідуального стилю керівництва та приклади його прояву. Особливості враховування позитивних та негативних сторін індивідуального стилю керівництва в процесі управління організацією				12	
3	Лекція 3	Соціальні позиції та ролі працівників організацій. Мотивація діяльності працівників	2				0,5
	Самостійна робота 6	Взаємозв'язок мотиву та стимулу в управлінні персоналом. Види мотивації				12	
3	Практичне заняття 4	Вимірювання задоволеності роботою. Задоволеність роботою і поведінка в організації			2		10
	Самостійна робота 7	Умови праці. Дослідження динаміки працездатності та втоми. Фізичні умови роботи. Місцезнаходження організації. Дизайн офісу і робочого місця. Екологічна психологія і ландшафтні офіси				12	
3	Лекція 4	Управлінсько-організаційна	2				0,5

		культура					
	Самостійна робота 8	Зовнішній та внутрішній рівні організаційної культури. Корпоративні цінності та норми. Концепція свідомості організації: репутація, амбіції, багаж та емоції. Психологічні тенденції організаційного середовища				12	
	Практичне заняття 5	Феномен приналежності до організації			2		10
	Самостійна робота 9	Системи зворотного зв'язку в управлінському процесі				10	
	ПМК 2	Підсумковий контроль за змістовий модуль 2					14
<i>Всього за змістовий модуль 2 – 50 год.</i>			6		6	70	45,5
<i>Екзамен</i>							20
<i>Всього з навчальної дисципліни – 120 год.</i>			8		10	102	100

Поточний контроль здійснюється впродовж кожного практичного заняття (всього за ЗМ 1 – 34,5 балів, ЗМ 2 – 45,5 балів).

Контроль самостійної роботи здійснюється впродовж кожного заняття

Підсумковий модульний контроль (дистанційне тестування) складається із 2 модулів (всього за ПМК 1 – 14 балів, ПМК 2 – 14 балів).

Підсумковий контроль – екзамен, що є результатом суми балів за усіма видами робіт (ЗМ 1 + ЗМ 2 + ПМК 1 + ПМК 2 + 20 балів екзамен).

10. Політика курсу навчальної дисципліни

Політика щодо відвідування. Відвідування лекцій та практичних занять є обов'язковим. За відвідування 1 лекції нараховується 0,5 бала. За об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись дистанційно за умови погодження із викладачем. У цьому

випадку за відвідування лекційних та практичних занять бали нараховуються за результатами тестування за темою лекції / практичного заняття.

Політика щодо діяльності на заняттях. Під час практичних занять створюється творчий простір для формування практичних умінь і навичок роботи у соціумі, зокрема у колективі. На заняттях обов'язковим є дотримання правил роботи у групі, шанобливе ставлення до поглядів колег, налаштованість на дружню співпрацю та взаємодопомогу, роботу у команді. На заняттях вітаються прояви творчості, креативності та індивідуальний підхід. При оцінюванні враховується активність роботи на заняттях, теоретична підготовка, виконання практичних завдань та завдань для самостійної роботи. Всі види робіт доцільно виконувати в оговорений викладачем термін.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (практичне заняття – 2 бали; самостійна робота – 3 бали). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (хвороба, міжнародне стажування, тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 25 %. Списування під час підсумкового контролю та екзамену заборонене (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн тестування. За плагіат та некоректну поведінку (у тому числі запізнення) знімаються штрафні бали. За плагіат – 25 балів; некоректну поведінку від 0,2 балів до 5 балів включно.

11. Система оцінювання навчальних досягнень

Навчальна дисципліна оцінюється за 100-бальною шкалою за видами навчальної діяльності.

Види робіт	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	2
Участь у практичних заняттях (виступи, проблемні ситуації)	50
Самостійна робота (аналіз інформаційних джерел, опрацювання спеціальної літератури, виконання індивідуально-дослідницьких завдань)	
Тестування за змістовими модулями 1 та 2	28

Екзамен	20
---------	----

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90 - 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	
60 - 63	E	задовільно
35 - 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Методичне забезпечення

1. Методичні рекомендації до практичних робіт за навчальною дисципліною «Психологія управління та лідерство» (електронне видання, що знаходиться в репозитарії навчальної дисципліни).
2. Методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів вищої освіти за навчальною дисципліною «Психологія управління та лідерство» (електронне видання, що знаходиться в депозитарії навчальної дисципліни).

13. Список літератури

1. Андрійчук І. Технології управління соціально-психологічними процесами в теорії та практиці. Territories' development: social, economic and humanitarian issues. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2019; ISBN 978-83-946765-9-9; p.426-438.
2. Андрійчук І.П. Типологічні особливості стилів управлінської діяльності державних службовців. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки». Херсон, 2016. Вип. 2. С. 136-141.
3. Бондарчук Л. В., Крамаренко К. В., Рудик Т. О. Теоретичне дослідження понять «лідерства» та «керівництва»: сутність та особливості. *Молодий вчений*. 2016. № 12 (39). С. 664–667.
4. Боярин Л. В. Сучасні підходи до формування стилю управління керівника освітньої галузі в системі післядипломної освіти. *Теоретичні і прикладні проблеми психології* : зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2016. № 2(40). С. 27–37.
5. Власов П. К. Психология организаций: проектирование на этапе

замысла : монографія. Харьков : Гуманитарный Центр, 2015. 336 с.

6. Драч І. І. Лідерство і командність в управлінні навчальним закладом. *Science Rise*. 2015. Вип. 2/1(7). С.63–67.

7. Клочко А.О. Лідерство як модель ефективного управління освітньою організацією. *Освітнє лідерство: від теорії до практики* : монографія / авт. кол. ; за наук. ред. В. Р. Міляєвої ; Київський університет імені Бориса Грінченка. [Електронне видання]. Київ ; Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2021. С. 47-59.

8. Клочко А.О. Психологія розвитку інноваційних стилів управління у менеджерів освітніх організацій : монографія. Біла Церква, 2021. 300 с.

9. Креденцер О. В. Психологія розвитку підприємницької активності персоналу освітніх організацій : монографія. Київ : Логос, 2019. 320 с.

10. Линьов К. О. Лідерство у контексті еволюції підходів до осмислення феномену в освіті. *ScienceRise: Pedagogical Education*. August 2016, Volume 8 (4), 29-34.

11. Лукомська Ю. О. Тип організаційної культури як чинник інноваційної готовності персоналу освітнього закладу : дис. ... канд. психол. наук: 19.00.10. Київ, 2016. 319 с.

12. Нужна О.А. Стиль керівництва як основа комунікацій керівника з колективом. *Системи забезпечення управління підприємством: сучасний стан та перспективи розвитку* : зб. наук. праць. Харків : ХІБМ, 2016. С. 296-303.

13. Ткалич М. Г. Психологія гендерної взаємодії персоналу організацій : монографія. Київ-Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 315 с.

14. Чубова І.І. Особистісна диференціація індивідуальних стилів управлінської діяльності керівників загальноосвітніх навчальних закладів : дис. ... канд психол. наук : 19.00.05. Луганськ, 2017. 256 с.

15. Яценко О.М. Формування лідерських якостей майбутніх менеджерів у процесі психолого-педагогічної підготовки: дис. ... канд. пед. наук; спец.: 13.00.04 Тернопіль, 2016. 276 с.